

УДК 355.814

Комаров В. С., д.військ.н, с.н.с¹;
Пекуляк Р. О.²;
Таргонська І. М.³;
Борисенко І. С.³

¹ – Науково-дослідний інститут Головного управління розвідки, Київ;

² – Головне управління міжнародного співробітництва, Київ;

³ – Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України, Київ

Воєнно-економічні вимоги до процесу формування перспективного обриса Збройних Сил України під час формування програм їх розвитку

Резюме. У статті запропоновано перелік воєнних та економічних вимог до процесу формування перспективного обриса Збройних Сил України під час формування планів та програм їх розвитку, а також розкрито їх взаємозв'язок.

Ключові слова: обрис Збройних Сил; стратегічне планування; ресурсне забезпечення; потреби Збройних Сил; воєнно-економічні вимоги.

Постановка проблеми. Однією з умов розв'язання більшості проблем оборонного значення є чітке розуміння та врахування економічного аспекту їх подолання. У сучасних умовах розвитку Збройних Сил (ЗС) України і держави в цілому не можливо ефективно розв'язувати оборонні проблеми, не маючи обґрунтованих розрахунків щодо кількісних показників необхідних фінансових ресурсів, раціональної структури розподілу цих ресурсів за складовими програм і планів досягнення кінцевої мети розв'язання існуючої проблеми, науково обґрунтованих підходів до ефективного використання ресурсів протягом періоду подолання досліджуваної проблеми оборонного значення [1-6]. Планування подальшого розвитку ЗС України відбувається в умовах, які визначають обмеження об'єктивного характеру за ресурсними можливостями держави на майбутнє: людськими, матеріально-технічними та фінансовими. Прогнозні ресурсні можливості держави визначають граничні стратегічні показники за чисельністю ЗС у мирний час, за ресурсами, що виділяються для їх розвитку та забезпечення функціонування у повсякденній діяльності, за ресурсами, необхідними для застосування, які характеризуються витратами створених раніше запасів ресурсів для вирішення завдань за призначенням.

З огляду на досвід, кожна армія має відповідати економічним можливостям держави, бо тільки за такого принципу вона може реально розгорнути свою бойову силу та досягнути тих бойових результатів, які вимагає від стратегії політика. Президентом України на

сьогодні стверджується, що визначення перспективного обриса ЗС України можливо за умови відповідності сучасним викликам та загрозам і підпорядкованості принципу оборонної достатності [1, 2]. У сучасних умовах розвитку держави процес стратегічного планування подальшого розвитку ЗС України не може відбуватися без урахування прогнозованих ресурсних можливостей держави. Нині важливість розв'язання проблеми дисбалансу між реальними можливостями держави та потребою в підтриманні на необхідному рівні всіх компонентів сектору безпеки є одним із найпріоритетних завдань під час формування довгострокових програм та планів їх розвитку. Саме тому питання щодо визначення основних вимог до процесу формування перспективного обриса ЗС України із урахуванням економічної складової та вимог до ресурсного забезпечення програм і планів його формування є актуальним завданням сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стратегічне планування подальшого розвитку ЗС України здійснюється на основі Стратегічного оборонного бюлетеня, Концепції розвитку ЗС України, Державних програм розвитку ЗС України, довгострокових планів розвитку ЗС України. Питання визначення майбутнього обриса ЗС України на довгострокову перспективу активно досліджуються у роботах [1-4]. Проте є багато суперечливих поглядів щодо вимог як до майбутнього обриса ЗС України, так і до ресурсного забезпечення програм і планів переходу до нього протягом визначеного

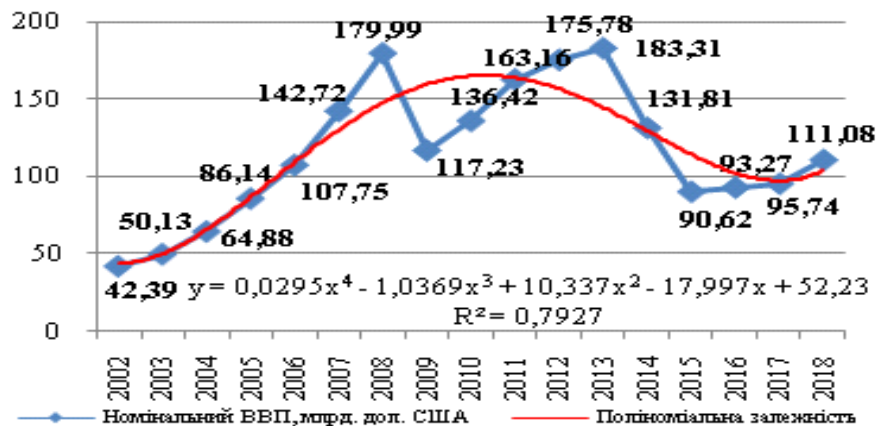
періоду. Чіткого переліку вимог до процесів планування та ресурсного забезпечення цих програм і планів до тепер немає. Усе це і зумовлює своєчасність питання, яке розглядається в статті.

Мета статті полягає у визначенні переліку вимог до процесів стратегічного планування щодо формування перспективного обрису ЗС України та ресурсного забезпечення програм і планів його досягнення.

Виклад основного матеріалу досліджень. Зростання кількості нових воєнних загроз і ресурсні обмеженості потребують для реформування воєнної складової сектору безпеки і оборони держави дотримуватись певних принципів: пошуку оптимальних пропорцій між оборонним та цивільним секторами економіки; досягнення розумного компромісу між потребами ЗС та можливостями країни щодо підтримки їх у складі та стані, що гарантує виконання на необхідному рівні поставлених перед ними завдань. Стратегічні погляди (програми,

плани) щодо формування перспективного обрису ЗС України мають підтверджуватися реальними показниками необхідного (можливого) ресурсного забезпечення протягом обраного періоду переходу до нього. Показники забезпечення фінансовими та матеріально-технічними ресурсами в планах відображаються в грошовому еквіваленті із урахуванням прогнозних показників планової щорічної інфляції.

Звичайно коштів, які виділяються на потреби ЗС України сьогодні, недостатньо, але й очікувати їх збільшення без істотного (у 1,5-2 рази) зростання валового внутрішнього продукту нереально (рис. 1). Саме тому завдання визначення стратегічної перспективи щодо вибору оптимального майбутнього обрису ЗС України, навіть за такими основними складовими як склад і чисельність, має базуватись на принципах відповідності їх завданням, які покладаються на них у мирний час і особливий період та економічним можливостям

держави.

Рис. 1. Динаміка ВВП в млрд дол. США (2002 - 2018 рр.)

Проблемність визначення складу та чисельності ЗС України перспективного обрису полягає в тому, що вони мають забезпечити стримування потенційного противника, стратегічне розгортання, підготовку та накопичення мобілізаційних резервів, але не перевищувати реальні економічні можливості держави та не ставати перешкодою на шляху її розвитку.

Для дотримання головних вимог щодо визначення перспективного обрису ЗС України: воєнних - відповідність ЗС України завданням, що на них покладаються та економічних - відповідність ЗС України реальним економічним можливостям держави, треба сформулювати два взаємозв'язані переліки вимог.

Перший – до процесу стратегічного планування подальшого розвитку ЗС України

із урахуванням економічної складової, другий – до процесу ресурсного забезпечення розроблених і затверджених програм і планів розвитку ЗС України на середньо- та довгострокову перспективу.

Дотримання визначених вимог як під час планування розвитку ЗС України, так і під час їх ресурсного забезпечення згідно з програмами та планами їх розвитку, а також досягнення балансу між планом і реальністю їх забезпечення ресурсами дасть змогу максимально наблизитися до очікуваного результату на кінець періоду планування, чого сьогодні немає наприкінці реалізації стратегічних (СОБ) і середньострокових (ДПР ЗС України) програм оборонного планування.

До переліку вимог щодо процесу стратегічного планування подальшого розвитку ЗС України можна віднести (рис. 2):

чітке орієнтування планів на кінцевий результат щодо забезпечення потрібного рівня боєготовності та боєздатності ЗС України відповідно до характеру і цілей застосування ЗС України;

вірне врахування економічних, наукових, технічних можливостей держави щодо створення та підтримання у боєздатному стані ЗС України протягом планового періоду переходу їх до перспективного обриса;

правильне визначення змісту програм і планів розвитку ЗС України та їх потреб у фінансових ресурсах, що забезпечить оптимальне співвідношення кошторису і кінцевого результату та мінімізує державні витрати на кожному етапі його виконання;

цілісність планів, що виражає внутрішню єдність системи щодо реалізації плану і забезпечує її стійке функціонування, автоматичне відновлення у випадку виявлення потенційної помилки (загрози) і швидке використання альтернативних компонентів для

якісного реагування на зміну ситуації (обстановки);

значимість (пріоритетність) виконання першочергових заходів у визначеному завданні програми (плану) відповідно до часового фактора їх необхідної реалізації, а також фінансового та інтелектуального забезпечення ресурсів реалізації найбільш трудомісткого (або найнеобхіднішого) етапу плану;

інформативність і достовірність - впливає на актуальність виконання поставленого завдання та на якнайшвидше його вирішення шляхом підвищення рівня оперативних знань для вчасного досягнення або коригування поставленої мети;

конфіденційність, яка є запорукою збереження таємниці щодо проектів подальшого розвитку Збройних Сил України та прогностичного рівня їх фінансування - підвищить рівень воєнної безпеки перед країнами-конкурентами тощо.

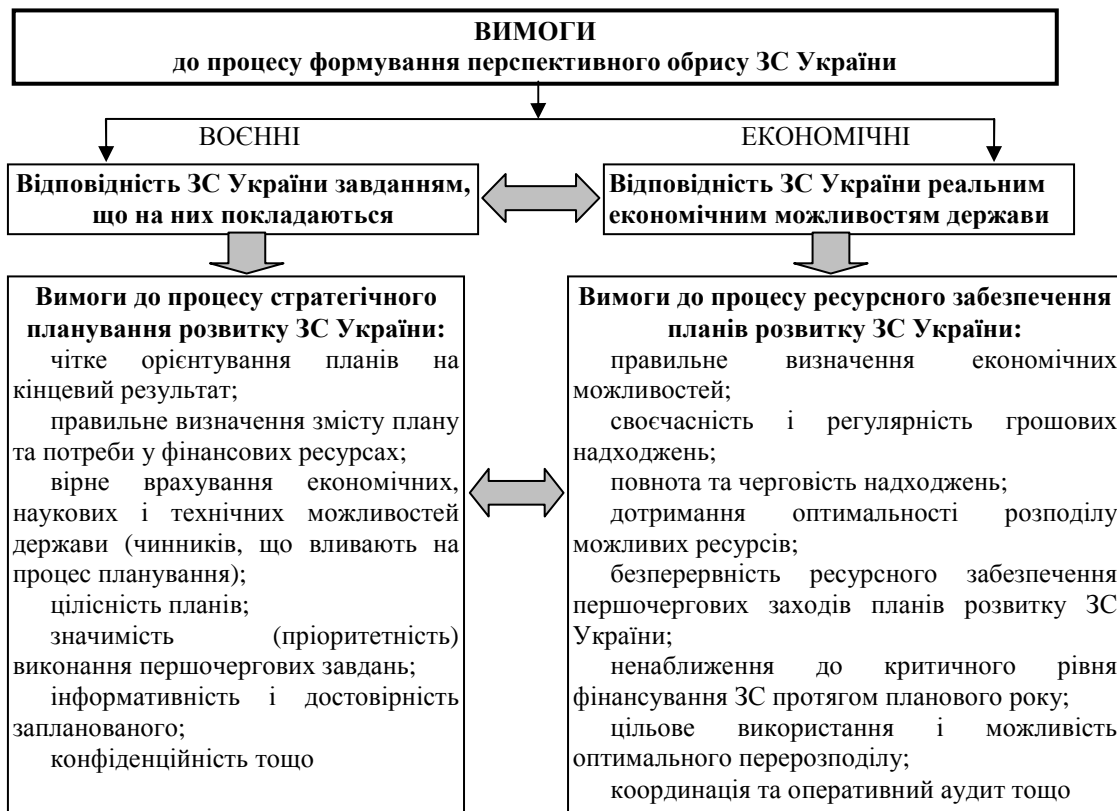

Рис. 2. Взаємозв'язок вимог до процесу стратегічного планування з вимогами ресурсного забезпечення планів

До переліку вимог щодо процесу ресурсного забезпечення програм та планів розвитку ЗС України під час формування їх перспективного обриса можна віднести:

дотримання оптимальності розподілу запланованих (чи виділених) ресурсів за заходами в програмах розвитку ЗС України та відповідно до максимального їх внеску у

досягнення головної мети розвитку – переходу ЗС України до визначеного перспективного стану на кінець планового періоду;

повноту та черговість надходжень, що відповідає задоволенню потреб ЗС України за усіма статтями витрат для своєчасної реалізації заходів переходу до нового обриса ЗС, для забезпечення підтримання відповідного рівня

боєздатності;

своєчасність та регулярність грошових надходжень, що є запорукою ефективної роботи щодо досягнення цілей, а відповідно й поставленої загальної мети (перспективного обриса ЗС України), завдяки чому забезпечується постійний розвиток та у повному обсязі реалізується планова оперативність виконання заходів розвитку ЗС;

визначення та ненаближення до критичного рівня фінансування ЗС України протягом планового періоду переходу до їх перспективного обриса, для зменшення ризиків недосягнення його та руйнування планів на наступний період;

безперервність ресурсного забезпечення – планомірне фінансування всіх визначених основних заходів переходу до перспективного обриса - унеможливлення ситуацій тимчасового недофінансування та значного перефінансування;

цільове використання та швидкість перерозподілу фінансів, що є необхідним для повномірного задоволення потреб ЗС України у бюджетних асигнуваннях і запорукою оптимальної збалансованості фінансових витрат і виконання заходів на різних етапах плану переходу;

координацію й оперативний аудит, що є обов'язковим для узгодження дій між ланками (етапами) реалізації завдання (плану) та забезпечення централізованого управління - необхідно для зменшення витрат і створення умов для координації програми переходу до визначеного обриса ЗС України.

Оперативний аудит призводить до: зниження витрат на планування, реалізацію і зменшення числа етапів (підсистем); підвищення координації виконання між елементами системи; створення основи для успішнішого вирішення неузгодженостей (конфліктів), що можуть виникнути між ними та встановлює жорсткий контроль за фінансовим розподілом і споживанням.

Загальною вимогою для обох переліків є вимога щодо дотримання найкращих показників ефективності: планування і виконання заходів переходу до перспективного обриса ЗС України (цільова ефективність), а також найкращих показників ефективності планування та використання фінансових ресурсів (економічна ефективність) для максимізації наближення ЗС України до очікуваного (запланованого) результату на кінець

періоду планування. Тобто не можливо досягти максимальних цільових показників виконання заходів розвитку ЗС України не дотримуючись вимог ефективного планування та витрачання фінансових ресурсів на них.

Визначені вимоги до формування перспективного економічно можливого обриса ЗС України формують потребу в розробленні методичного апарату щодо обґрунтування та вибору найбільш реально досяжного та економічно доцільного варіанта майбутнього обриса ЗС України на довгострокову перспективу.

Визначення та обґрунтування економічно доцільного обриса ЗС України має базуватися на визначенні ресурсних потреб для його формування з подальшою воєнно-економічною оцінкою можливих варіантів перспективного обриса ЗС України. На основі аналізу результатів такої оцінки здійснюється вибір найбільш економічно доцільного варіанта.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, у статті запропоновано переліки основних вимог до процесів стратегічного планування щодо формування перспективного обриса ЗС України та ресурсного забезпечення програм і планів його досягнення. Для подальших досліджень за цим напрямом доцільне розроблення методичного апарату оцінювання ресурсних потреб за різними варіантами перспективного обриса ЗС України, який дасть змогу розрахувати та обґрунтувати загальні показники обсягів витрат для кожного з визначених варіантів, для вибору оптимального варіанта і найбільш економічно доцільного в тих чи інших умовах розвитку держави. Аналіз документів системи оборонного планування в ЗС України показує, що останнім часом практичне значення результатів військово-економічних досліджень мають дуже велику вагу під час прийняття кардинальних рішень щодо подальшого розвитку ЗС України, але не має інструменту реалізації результатів досліджень за цією тематикою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Елементи дослідження складних систем військового призначення / О. М. Загорка, С. П. Мосов, А. І. Сбитнев, П. І. Стужук. Київ: НАОУ, 2005. 100 с.
2. Пріоритети розвитку Збройних Сил України з урахуванням участі у гібридній війні 2015-2016 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents>
3. Україна 2014-2015: Долаючи виклики (аналітичні оцінки) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/upload/Pidsumky_2015_2016_A4_fnl.pdf
4. Російська збройна агресія проти України (2014-2016) / [Електронний ресурс] – Режим доступу:

- <http://uk.wikipedia.org/>
5. Сучасний стан Збройних Сил України під час здійснення довгострокового та середньострокового планування / В. П. Дідіченко, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: defpol.org.ua/site/index.php/ru/.../stan2016. О. М. Семененко // Зб. наук. пр. ЦНДІ ЗС України. – К., 2011. – № 1 (47). – С. 111–123.
6. Семененко, О. М. Щодо воєнно-економічного оцінювання майбутнього обрису Збройних Сил України
- Стаття надійшла до редакції 13.08.2018

Комаров В. С., д.воен.н, с.н.с¹;

Пекуляк Р. А.²;

Таргонская И. М.³;

Борисенко И. С.³

¹ – Научно-исследовательский институт Главного управления разведки, Киев;

² – Главное управление международного сотрудничества, Киев;

³ – Центральный научно-исследовательский институт Вооруженных Сил Украины, Киев

Военно-экономические требования к процессу формирования перспективного облика Вооруженных Сил Украины при формировании программ их развития

Резюме. В статье предложен перечень военных и экономических требований к процессу формирования перспективного облика Вооруженных Сил Украины при формировании планов и программ их развития, а также раскрыта их взаимосвязь.

Ключевые слова: облик Вооруженных Сил; стратегическое планирование; ресурсное обеспечение; потребности Вооруженных Сил; военно-экономические требования.

V. Komarov, DsM, senior researcher¹;

R. Pekuljak²;

I. Targonska³;

I. Borysenko³

¹ – Research Institute of the Main Intelligence Directorate, Kiev;

² – General Department of International Cooperation, Kiev;

³ – Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine, Kiev

Military-economic requirements to the process of forming the perspective appearance of the Armed Forces of Ukraine in the process of forming their development programs

Resume. In the article, the authors proposed a list of military and economic requirements for the process of formation of a perspective image of the Armed Forces of Ukraine in the formation of plans and programs for their development, as well as their relationship.

Keywords: the image of the Armed Forces; strategic planning; resource support; the needs of the Armed Forces; military-economic requirements.